

Л. М. Горбатюк,*кандидат економічних наук,*

ORCID 0000-0002-6142-8233,

e-mail: lyudmyla.gorbatyuk@ukr.net,

В. В. Борисенко,*здобувачка вищої освіти,*

e-mail: borisenkoviktoria43@gmail.com,

*ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», м. Полтава*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими суспільними, науковими і практичними завданнями. Однією з найважливіших галузей третинного сектору економіки для України являється туризм. Наша країна, за наявності природних ресурсів є однією з найбагатших країн світу. Туристична діяльність забезпечує суспільно-організовану економічну діяльність, соціальну інтеграцію та культурний обмін. Сектор туризму сприяє розвитку місцевої економіки, зокрема стимулює створення нових робочих місць, сприяє розвитку інфраструктури, популяризує впізнаваність місцевості та відповідно стимулює надходження податків, та відповідно зростанню доходів місцевих бюджетів.

На сьогодні сучасне суспільство все більше орієнтується на пошук альтернативних методів розвитку та підтримки власного фізичного та психологічного здоров'я. У цьому контексті туризм, а саме курортно-санаторна галузь, стає більш популярним, адже такий вид туризму набуває все більшого розвитку як ефективний засіб покращення здоров'я та відпочинку.

Однак в умовах пандемії ситуація в санаторно-курортній галузі стала досить складною, адже зіткнулася з багатьма викликами. Не оговтавшись від пандемічних потрясінь, надсерйозних викликів галузі створили воєнні дії в країні. Погіршення загальної економічної ситуації в країні, а також безпекова ситуація негативно вплинули на кількість відвідувачів та попит на оздоровчі послуги санаторіїв. У цьому контексті дослідження розвитку туризму в Україні, зокрема місті Миргород та його впливу на економіку місцевої громади та соціальну сферу довоєнного та воєнного періоду є досить актуальним.

Інформаційно-аналітичну основу статті склали праці науковців з теми дослідження, «Стратегія розвитку Миргородської міської територіальної громади до 2030 року» [16], положення Конституції України [1], Закон України «Про курорти» [2] та інше.

Виклад основного матеріалу дослідження. (Згідно статті 24 Загальної декларації прав людини, ст. 45 Конституції України [1] – кожен, хто працює, має право на відпочинок. Україна – це одна з багатьох країн світу, яка має великий природний та історичний спадок. Країна розташована в Східній Європі, на перетині різних природних зон і має розмаїття ландшафтів та кліматичних умов, що надає значний потенціал для розвитку різноманітних видів туризму. Лісні масиви, чисте повітря, мінеральні водні ресурси, гірські райони сприяють не лише розвитку лікувально-оздоровчої галузі а й створюють унікальні можливості задля збереження і покращення здоров'я населення та продовження тривалості їх життя. Різноманітність рекреаційних ресурсів Україну сприяє розвитку туристичного сектору економіки.

Санаторно-курортна галузь України суперечливим сегментом ринку. Адже, згідно однієї сукупності ознак, галузь належить до сфери медицини та охорони здоров'я, за іншою – до сфери туристичної діяльності [1]. З однієї сторони, досліджувана нами галузь, являється важливою складовою відновлення трудового потенціалу населення України, з іншого, завдяки формуванню конкурентоспроможної курортної галузі на міжнародному ринку – стратегічно важливим напрямком наповнення бюджету країни.

Незважаючи на те, що Україна є однією країн, яка має значний потенціал для розвитку туристичної діяльності, варто зазначити. Проте, варто зазначити, що він використовується не повністю. Для прикладу: туристична сфера країни забезпечує не більше 2% ВВП, тоді як в розвинених країнах світу вона складає 10% і більше ВВП.

Законодавство про курортну галузь базується на положеннях Конституції України та Закону України «Про курорти» [2], який визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади розвитку курортів в Україні. Закон спрямований на забезпе-

чення використання з метою лікування і оздоровлення людей природних лікувальних ресурсів, природних територій курортів, які є надбанням народу України, та їх охорони [2].

Україна протягом двох років повномасштабного вторгнення росії зазнала колосальних викликів. Воєнні дії, на території країни, суттєво вплинули на економічний стан країни, рівень життя населення.

Сьогодні в умовах війни туризм в Україні зазнає величезних втрат як через відсутність туристичних потоків, так і через значну втрату туристично-рекреаційного потенціалу на окупованих територіях, які потерпають від бойових дій [20].

На території України розподіл природних лікувальних ресурсів досить нерівномірний. Наразі центрами санаторно-курортного та оздоровчого туризму в Україні є гірські та передгірні райони Закарпаття, Івано-Франківщини та Львівщини [2]. Зокрема, Закарпаття має унікальні кліматичні умови, які є найбільш сприятливими для літньої рекреації. Це обумовлюється тим, що область оточена горами з півночі та заходу та відповідно має унікальні природні погодні умови.

Чорноморське узбережжя Миколаївської, Херсонської та Одеської областей характеризуються різноманітністю рекреаційних ресурсів. Через воєнні дії на території областей та небезпеку обстрілів вони є частково придатними для відпочинку та оздоровлення українців. Так, Одеська область входить у Причорноморський рекреаційно-туристичний регіон. Завдяки вигідному географічному положенню та сприятливому клімату, область займає перше місце серед інших областей регіону по складу та обсягу курортно-рекреаційних ресурсів.

Науковець А. Помаз-Пономаренко у 2022 році провів дослідження, результати якого дозволили розподілити регіони України за рівнем розвитку ринку послуг санаторно-курортних закладів на 6 груп. Відповідно до результатів дослідження, група 1 охоплює найбільш розвинені регіони, група 6 – найменш розвинені регіони (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл регіонів України за рівнем розвитку ринку послуг санаторно-курортних закладів до початку повномасштабного вторгнення росії [5]

Група	Регіони
1	Львівська, Одеська
2	м. Київ
3	Вінницька, Запорізька, Полтавська
4	Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Харківська
5	Волинська, Донецька, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Хмельницька, Чернівецька
6	Дніпропетровська, Житомирська, Кіровоградська, Луганська, Тернопільська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що до початку війни в Україні найбільш розвиненими регіонами

санаторно-курортного туризму були Одеський та Львівський, найменш розвинені регіони: Дніпропетровська, Житомирська, Кіровоградська, Луганська, Тернопільська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська області.

З початком повномасштабного вторгнення росії в стан санаторно-курортної галузі України став катастрофічним. Через війну, Україна втратила більше 90 % своїх доходів від санаторно-курортного туризму. Особливо це стосується півдня та прибережних зон країни, де у морі стоїть ворожий флот та існує небезпека обстрілів. Трохи краща ситуація з Карпатським туристичним регіоном. Через віддаленість від зони бойових дій, розвиток туризму тут станом на початок 2023 року тут значно кращий. Станом на початок 2023 року Ситуація в галузі почала стабілізуватися на початку 2023 року, коли більшість санаторно-курортних закладів почали працювати у звичайному режимі.

З початком війни багато санаторно-курортних закладів України відкрили свої двері для понад 40 тис переселенців, які забезпечували собі проживання переважно самостійно. Це призвело до високої наповненості закладів. Окремі лікувально-профілактичні заклади були призначені для українських військових, які постраждали в боях та потребували термінового лікування та реабілітації.

Отже, лікувально-оздоровчий туризм являється одним з сегментів туристичної галузі, який спрямованим на поліпшення якості життя, популяризації природних ресурсів країни та покращення та підтримці фізичної та психологічної реабілітації населення. Він акцентує свою увагу на використанні природних ресурсів та медичних послуг для відновлення та продовження тривалості життя українців. Навіть в умовах воєнного стану, потенціал для розвитку лікувально-оздоровчого туризму, який має певні особливості та громадське значення, досить потужний та може сприяти залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та активної підтримці місцевої економіки.

Полтавська область є досить привабливою для туристів, адже володіє достатнім потенціалом для розвитку туристичної діяльності. На території області знаходиться велика кількість культурно-історичних пам'яток, археологічних об'єктів, туристично-рекреаційних зон та інших ресурсів.

До початку повномасштабного вторгнення туристичну сферу визнано однією з найбільш пріоритетних для Полтавщини. З метою сприяння розвитку туристичної діяльності в області, на міській сесії була розроблена та прийнята програма «Полтава туристична» на 2020-2026 рр. Згідно з даною програмою, для розвитку туристичної діяльності заплановане залучення 9 млн бюджетних коштів [15].

Визначимо кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів Полтавської області протягом 2013-2017 рр.

Аналіз даних табл. 2 свідчить, що кількість санаторіїв та пансіонатів з лікуванням протягом 2013-

Таблиця 2

Кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів Полтавської області, 2013-2017 рр.

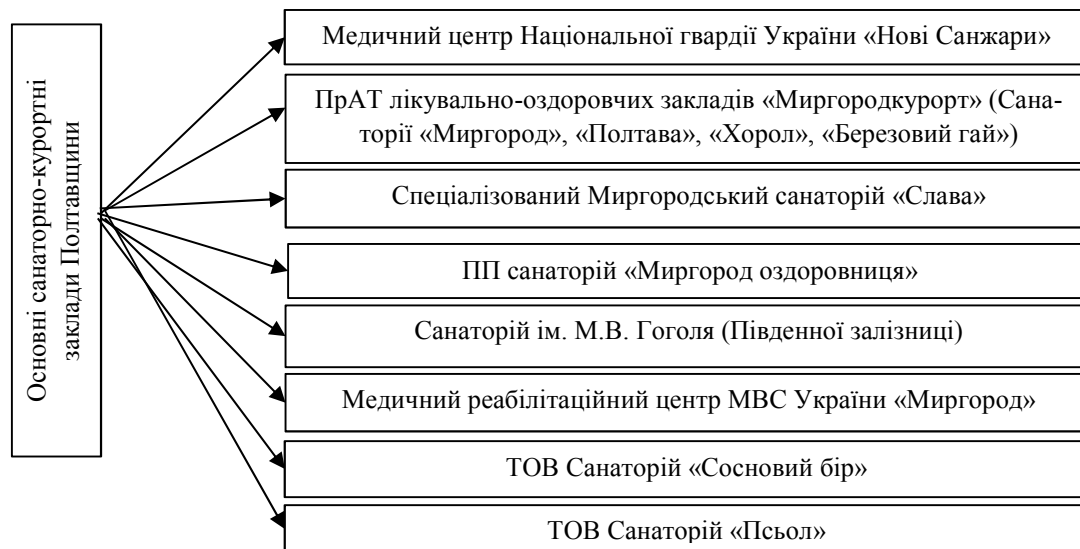
Види санаторно-курортних та оздоровчих закладів	Роки					2017 р. у % до 2013 р.
	2013	2014	2015	2016	2017	
Санаторії та пансіонати з лікуванням, од.	13	13	13	13	13	100,0
Санаторії-профілакторії, од.	5	5	2	2	2	40,0
Будинки і пансіонати відпочинку, од.	1	1	1	–	–	x
Бази відпочинку та інші заклади, од.	11	11	12	13	12	109,1

Розраховано автором на основі [13].

2017 рр. в Полтавській області не змінювалась і складала 13 од. Проте, кількість санаторіїв-профілакторіїв в регіоні зменшилась протягом досліджуваного періоду на 3 од. і у 2017 р. склала 2 од. В області спостерігається незначне коливання кількості баз відпочинку та інших закладів.

Визначимо основні санаторно-курортні заклади Полтавщини (рис. 1).

Аналіз рис. 1 свідчить, що переважна більшість санітарно-курортних закладів області (8 од.), знаходиться саме у м. Миргород. Тому об'єктом наших подальших досліджень будуть саме заклади цього славнозвісного курортного міста.

Рис. 1. Основні санаторно-курортні заклади Полтавської області

Місто Миргород – найвідоміше місто-курорт не лише Полтавської області, а всієї країни. Воно відоме не лише своїми природними ландшафтами та історичними пам'ятками, а й умовами для розвитку санаторно-курортного лікування. Миргород найбільш відомий своїми місцевими мінеральними джерелами, які мають унікальний склад та цілющі властивості. Вони успішно використовуються для лікування різних захворювань. Протягом усього року в курортному місті діють санаторії, загальнокурортний бувет з мінеральною водою. Відстань від м. Києва до Миргорода приблизно 250 км.

Історія санаторно-курортного лікування в Миргороді нараховує десятиліття успішної роботи та задоволених пацієнтів. У місті розташовано чотири основних курортно-санаторних заклади: ПрАТ лікувально-оздоровчих закладів «Миргородкурорт», Санаторій ім. М. В. Гоголя (Південної залізниці), Медичний реабілітаційний центр МВС України «Миргород» та Спеціалізований Миргородський санаторій «Слава».

Найвідомішим є об'єднання курортів «Миргородкурорт». До нього входять чотири курорти-санаторії: «Миргород», «Полтава», «Хорол» та «Березовий гай». Всі вони обладнані всім необхідним для якісного лікування та відпочинку. Територія «Миргородкурорту» включає велику частину лісу, в якому ростуть соснові, мішані та березові ліси. На його території також знаходиться приватний курорт «Райдужний».

«Миргородкурорт» спеціалізується на комплексному професійному лікуванні за допомогою мінеральних вод, грязей та фізіотерапевтичних процедур [9]. Його санаторії відомі своєю високою якістю надання послуг та кваліфікованим медичним персоналом, який забезпечує якісне лікування та відпочинок.

Наступним закладом курортної галузі м. Миргород є Миргородський реабілітаційний центр (МРЦ) Міністерства внутрішніх справ України «Миргород». Розташований центр у привабливій північній частині міста, на острові площею 46 га, ото-

ченою річкою Хорол. Цей заклад призначений для надання медичної допомоги, реабілітації та відпочинку працівникам правоохоронних органів, військовослужбовцям внутрішніх військ та конвойної охорони, членам їх сімей, пенсіонерам правоохоронних органів, учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, учасникам бойових дій, інвалідам усіх категорій та іншим громадянам. Заклад створено для підтримання та поліпшення здоров'я людей, які потребують спеціалізованої допомоги та відпочинку [18].

Окрім цих закладів, в Миргороді розташовується структурний підрозділ «Санаторій ім. М. Гоголя» регіональної філії «Південна залізниця» акціонерного товариства «Укрзалізниця». Санаторій заснований у 1981 році, розташований на просторі 23 га і має повний набір усіх необхідних умов для самостійного функціонування. Сучасні заклади Південної залізниці мають просто вражаючу лікувально-профілактичну базу. Санаторій ім. М. Гоголя, як ключова ланка залізничної медицини, надає високоспеціалізовану гастроентерологічну допомогу своїм працівникам та ветеранам. Відмінне науково обґрунтоване лікування, комфортне середовище та унікальний склад мінеральної води створюють ідеальні умови для поєднання ефективного лікування з приємним відпочинком у будь-який час року [19].

Наступним закладом лікування та відпочинку в м. Миргород є санаторій «Слава». Тут отримують лікування інваліди різних категорій, ветерани бойових дій, а також ліквідатори аварії на Чорнобильській АЕС, які мають можливість отримати путівки через управління соціального захисту населення у своєму регіоні. Використовуючи природні джерела, зокрема мінеральну воду «Миргородська», у поєднанні з фізіотерапією, гідротерапією, спеціальним

харчуванням, психотерапією та дотриманням режиму, санаторій забезпечує повноцінне оздоровлення населення [20].

До початку пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення росії на наші землі, курорти та санаторії в м. Миргород користувались дуже великим попитом у туристів України та закордонних країн. Люди з усього світу відвідували курортне містечко, щоб насолоджуватися природними ландшафтами, лікувальними процедурами та розвагами, які були доступні в місті. Миргородські курорти були місцем, де можна було забути про повсякденні турботи та хвилювання, зарядитися енергією від цілющої миргородської води та звісно покращити стан свого здоров'я.

Пандемія COVID-19 серйозно вплинула на всі аспекти життя, включаючи туризм. Обмежувальні заходи призвели до значного зменшення потоку туристів, зокрема міжнародних та негативного вплинули на зміни попиту на послуги туристично-рекреаційної галузі. А російсько-українська війна змусила багатьох, зокрема дуже потребуючого, за станом здоров'я населення, відмовитися від поїздок на лікування через страх за власну безпеку.

Офіційні дані Державної податкової служби свідчать про активне зростання туризму у 2021 році в різних областях України, зокрема м. Миргород. Це забезпечило значну кількість податкових надходжень до місцевих бюджетів.

З початком повномасштабної війни в країні, закриття кордонів та відсутність авіасполучення, значно підвищило кількість внутрішніх туристів країною. Визначимо основні обсяги реалізації санаторно-курортних послуг лікувально-оздоровчими закладами м. Миргород у 2021 р. (табл. 3).

Таблиця 3

Основні обсяги реалізації послуг санаторно-курортними закладами м. Миргород, 2021 р. [6]

Назва санаторно-курортного закладу	Обсяги реалізації послуг, %
ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт»	81,62
Санаторій МРЦ МВД «Миргород»	4,44
Спеціалізований Миргородський санаторій «Слава»	0,07
Структурний підрозділ «Санаторій ім. М. Гоголя» регіональної філії «Південна залізниця» акціонерного товариства «Укрзалізниця»	13,87

Згідно з даними, поданими у табл. 3, найбільший обсяг реалізації послуг, серед санаторно-курортних закладів міста Миргород у 2021 р. спостерігався у ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт», а саме – 81,62%. Незважаючи, на пандемію COVID-19, це свідчить про досить успішну діяльність приватного акціонерного товариства та високу його популярність серед туристів України та зарубіжних країн.

На другому місці за кількістю реалізованих послуг у м. Миргород є Структурний підрозділ «Санаторій ім. М. Гоголя» регіональної філії «Південна залізниця» – 13,87%. Звісно, це значно менші обсяги реалізації, ніж у ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт», проте вони засвідчують популярність цього закладу

санаторно-курортної галузі м. Миргород. Найменша частка реалізованих послуг у місті у 2021 р. спостерігалася у Спеціалізованого Миргородського санаторію «Слава». Це свідчить про досить низьку кількість наданих послуг курорту у 2021 р.

Збільшення обсягів реалізації санаторно-курортних послуг значно впливає на зростання кількості відпочиваючих. Чим більше людей користуються послугами даного виду туризму, тим більший попит він має.

Визначимо та проаналізуємо частку відпочиваючих у санаторно-курортних закладах м. Миргород у 2021 р. (табл. 4).

Таблиця 4

Частка відпочиваючих у санаторно-курортних закладах м. Миргород, 2021 р.

Назва санаторно-курортного закладу	Частка відпочиваючих, %
ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт»	63,31
Санаторій МРЦ МВД «Миргород»	7,65
Санаторій «Слава»	11,29
Структурний підрозділ «Санаторій ім. М. Гоголя» регіональної філії «Південна залізниця» акціонерного товариства «Укрзалізниця»	17,75

Згідно за даними, поданими у табл. 4, ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт» у 2021 р. мав найбільшу частку відпочиваючих, а саме: 63,31%. Це свідчить про високий рівень популярності серед відпочиваючих та туристів, які обрали саме цей курортний комплекс для відпочинку та лікування. Інші курортні заклади міста мали значно меншу кількість відпочиваючих у порівнянні з «Миргородкурортом», зокрема: Структурний підрозділ «Санаторій ім. М. Гоголя» регіональної філії «Південна залізниця» – 17,75%, Спеціалізований Миргородський санаторій «Слава» – 11,29%. Найменше відпочивало у 2021 р., серед курортних закладів м. Миргород у санаторії МРЦ МВС «Миргород» – лише 7,65% від загальної кількості відпочиваючих.

Збільшення кількості відпочиваючих призводить до зростання попиту на послуги і товари, що надаються в санаторно-курортних закладах (готелі, ресторани, транспортні послуги, розваги та інші).

Проаналізовані нами дані знову засвідчили значну і лідируючу позицію ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт» щодо реалізації санаторно-курортних послуг та кількості відвідувачів серед закладів міста Миргород.

Згідно даних Державної податкової служби можна свідчити про активне зростання туризму в різних областях України у 2021 році. Це забезпечило значну кількість податкових надходжень до місцевих бюджетів, зокрема м. Миргород. З початком повномасштабної війни в країні, закриття кордонів та відсутність авіасполучення, підвищувало кількість внутрішніх туристів країною.

Туризм, серед усіх галузей економіки, займає третє місце за доходами для національної економіки. Курортні заклади країни, зокрема м. Миргород, здійснюють платіжні надходження до місцевого бюджету у вигляді податків та зборів. Відповідні ці податки становлять значну частину місцевих бюджетів та можуть бути використані для розвитку і покращення інфраструктури курорту, покращення якості надання послуг, підтримки місцевої економіки та забезпечення добробуту місцевої територіальної громади.

Галузь туризму дає значні поштовхи для розвитку різних ланок інфраструктури, в тому числі торговельних підприємств. Вона забезпечує багато робочих місць і можливостей, а також створює умови для ведення бізнесу в галузях, бізнес-процеси яких тісно пов'язані з туристичною індустрією [20].

З початком повномасштабного вторгнення росії відбулося призупинення діяльності санаторно-

курортних закладів України. Значні прості курортів та санаторіїв спричинили суттєве зменшення податкових надходжень до місцевих бюджетів. Через безпекову ситуацію та невідомість майбутнього значно зменшився і туристичний потік, в результаті чого відбулося значне зменшення попиту на санаторно-курортні послуги.

Досить значне збільшення кількості внутрішньо-переміщених осіб в Миргородській громаді призвело до змін в роботі санаторно-курортних закладів міста. Через значну кількість внутрішньо переміщених осіб, частина з яких перебралася до інших громад, було облаштовано кілька місць колективного проживання для ВПО на території Миргородської міської територіальної громади.

Однак місцеві ресурси були обмежені і не в змозі задовольнити потреби внутрішньо переміщених осіб. У зв'язку з цим, продовжувалася активна робота з пошуку підтримки та допомоги від різних джерел фінансування.

Першим на допомогу в проживанні ВПО прийшов курортний комплекс «Миргородкурорт», який надав особам безоплатне проживання в таких курортах як: «Березовий гай», «Хорол» та «Миргород» протягом декількох місяців початку війни в Україні. Починаючи з 2023 року, активно почала залучатися Програма медичних гарантій Національної служби здоров'я України [7], за якою пацієнти могли отримати повноцінне лікування та відпочинок за рахунок держави з повною або частковою оплатою.

Окрім цього, ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт» долучився до медико-психологічної реабілітації учасників АТО та захисників України, а саме в курорті «Полтава». Медичні працівники курорту допомагають військовим проходити реабілітацію, що супроводжується порушенням адаптації, психологічними розладами та медичним лікуванням. В даному закладі санаторно-курортної галузі оздоровитися мають право не лише військовослужбовці, а й члени їх сімей.

Також, в курорті «Миргородкурорт» успішно реалізовується Комплексна програма соціальної підтримки учасників АТО (ОСС), згідно з якою в закладі проводиться оздоровлення осіб, залучених до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії росії на території України на 2022-2024 рр. [8].

ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт» надає лікування особам, постраждалим від Чорнобильської катастрофи та особам з інвалідністю. Функціонує санаторно-курортний заклад не лише завдяки внутріш-

ньо-переміщеним особам та військовослужбовцям, а й туристам та іншим пацієнтам. Протягом 2022-2023 рр. переважала кількість відпочиваючих була за власний рахунок.

На сьогодні найбільша кількість внутрішньо-переміщених осіб знаходиться в Миргородському спеціалізованому санаторії «Слава». Даний санаторій з липня 2023 року надає соціальні послуги для внутрішньо-переміщених осіб; лікувально-оздоровчі послуги для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку. Зокрема, тимчасове проживання (притулок), з наданням послуги соціальної адаптації [10]. Окрім житла, даний заклад санаторно-курортної галузі м. Миргород надає послуги медико-психологічної реабілітації військовослужбовцям, інвалідам війни.

Основною діяльністю в умовах воєнного стану Медичного реабілітаційного центру Міністерства внутрішніх справ України «Миргород» є медико-психологічна реабілітація військовослужбовців, оздоровлення для співробітників центру, членів їх сімей, лікування дітей та людей з обмеженими можливостями.

Миргородська міська влада підтримала санаторно-курортні заклади міста, які перебували у вимушеному «простой», шляхом зменшення податкового навантаження [14]. Також, відповідно до державної програми у 2023 році на Полтавську область виділено 1,9 млн грн для санаторно-курортного лікування 157 осіб з інвалідністю, у тому числі для 4 осіб у санаторіях спинального профілю [12].

Департаментом соціального захисту населення Полтавської обласної військової адміністрації здійснено всі необхідні заходи щодо розподілу коштів до органів соціального захисту районних військових адміністрацій та міських територіальних громад, а також організовано роботу щодо укладання договорів із санаторіями за вільним вибором особи з інвалідністю [12].

Отже, діяльність санаторно-курортних закладів м. Миргород в умовах воєнного стану відіграли досить вагоме значення та забезпечили соціальну підтримки та оздоровлення внутрішньо-переміщених осіб країни. Незважаючи на складний фінансовий стан, охарактеризовані нами заклади, продовжують працювати та надати необхідні оздоровчі послуги.

Полтавська область, зокрема місто-курорт Миргород, мають значний рівень потенціалу для розвитку усіх основних видів туризму, навіть в умовах воєнного стану. При цьому, на перше місце виходить організація та ефективне використання наявної ресурсної бази для розвитку туристичної діяльності. Велика кількість об'єктів туристичної діяльності знаходяться у занедбаному стані. У зв'язку з цим, існує проблема застарілої туристичної інфраструктури, яка вимагає вкладення інвестицій у її розвиток, модернізацію застарілих пам'яток культури, реставрацію старих історичних будівель та інші напрями.

Перетворення Миргородської громади на туристський центр європейського типу неможливо без створення умов, які б гарантували відпочиваючим якісне лікування та оздоровлення, невід'ємною частиною яких є екологічна безпека [16].

На нашу думку, перспективи розвитку курортно-санаторної бази в Миргородській громаді є вкрай позитивними. Наявність невичерпних запасів мінеральної води, приваблює людей, які прагнуть відпочити та поліпшити своє здоров'я. Крім того, кліматичні умови в Миргороді є сприятливими, з м'якими температурними коливаннями, що робить його ідеальним місцем для відпочинку та відновлення сил [16].

Населення країни, навіть в умовах війни, все більше орієнтується та потребують відновлення свого здоров'я. У зв'язку з цим, шукають безпечні, в умовах сьогодення місця, де можна відпочити та провести час з користю для організму. Стабільний попит на санаторно-курортні послуги також сприяє перспективам розвитку цієї галузі. Місто Миргород, зі своїми унікальними природними ресурсами, здатний задовольнити цей попит. Одна з головних переваг розвитку курортно-санаторної бази в Миргороді полягає в можливості користуватися послугами цілий рік [16].

За будь-якої пори року, люди можуть приїжджати в санаторії Миргорода для відпочинку, оздоровлення та реабілітації. Це забезпечує постійний потік відвідувачів та стабільні прибутки для санаторно-курортної галузі. Найбільший попит на лікувально-оздоровчі послуги в основному припадає на період весни та літа. З приходом холодів відвідуваність значно зменшується.

Очікується, що розвиток курортно-санаторної галузі в м. Миргороді призведе до збільшення кількості відпочиваючих у санаторно-курортних закладах громади. Це сприятиме розширенню сфери реабілітаційних послуг, оскільки більше людей зможуть скористатися такими можливостями. Це приверне увагу не лише внутрішніх, але й зарубіжних туристів, що сприятиме розвитку міжнародного туризму та збільшенню доходів місцевого бюджету.

Результатом розвитку курортно-санаторної бази в Миргороді буде збільшення туристичного потоку та покращення економічного становища міста. Збільшення кількості відпочиваючих у санаторно-курортних закладах Миргородської громади сприятиме зростанню зайнятості та створенню робочих місць. Розвиток рекреаційно-туристичної та санаторно-курортної галузей може мати багатообіцяючі економічні перспективи. Миргород має великі можливості стати туристичним центром не лише Полтавського регіону, а й всієї України.

Санаторно-курортна галузь в Миргородській територіальній громаді на сьогоднішній день стикається з проблемою низької впізнаваності, недостатнього рівня розвитку маркетингової стратегії та промоцій. Ці проблеми є досить важливими, адже вони

перешкоджають зміцненню позицій Миргородських курортів та санаторіїв на внутрішньому і міжнародному ринках, а також наповнюваності лікувально-оздоровчих закладів міста.

Ця проблема є актуальною, оскільки розвинений туризм сприяє залученню інвестицій та грантів від міжнародних організацій для фінансування проєктів. Але туристична галузь в Миргородській громаді слабо розвинена.

Для досягнення поставленої мети важливо зосередити зусилля на розвиток територій, які є привабливими для туристів, активізувати розвиток готельно-ресторанної сфери, санаторіїв, курортів. Одним з ключових напрямів розвитку є вдосконалення інфраструктури, зокрема ремонт доріг, реконструкція та модернізація курортно-санаторних баз, створення нових туристичних об'єктів та атракцій.

Важливим є залучення інвестицій для розвитку санаторно-курортної галузі. Це може бути досягнуто шляхом привертання уваги інвесторів, які зацікавлені у розвитку туризму та лікувально-оздоровчої галузі саме Миргородської громади. Інвестиції у сучасне інноваційне обладнання, яке забезпечуватиме конкурентоспроможність курортно-санаторних баз. Потрібно розглянути можливості простір з медичними центрами та формами, які спеціалізуються на медичному обладнанні. З цією метою кожному окремому закладу курортно-санаторної галузі м. Миргород необхідно провести маркетингові дослідження та розробити ефективну стратегію залучення інвестицій.

Маркетингова стратегія курортів м. Миргород повинна бути спрямована на популяризацію туристичного потенціалу та залучення більшої кількості відпочиваючих. Це включає в себе активну роботу маркетинголога, рекламні заходи, створення привабливого веб-сайту, участь у туристичних виставках і заходах, співпраця з туристичними агентствами та онлайн-платформами, а також розвиток інформаційних ресурсів про курортно-санаторні бази.

Важливою складовою розвитку санаторіїв, в умовах продовження війни в Україні, залишається наявність на територіях укриттів (бомбосховищ), вільний доступ до них та нормальні умови для довготривалого перебування. Зацікавити туристів можуть віртуальні 3D тури та допоміжні засоби для дослідження туризму, які сприятимуть популяризації туристичних об'єктів та полегшуватимуть пошук інформації для відвідувачів та туристів.

Myrhorod Business Lab – це комплексна платформа, яка створена для стимулювання економічного зростання та розвитку туристичної галузі, підприємницької діяльності, інвестицій та міжнародного співробітництва [17]. Ця багатогранна ініціатива охоплює широкий спектр послуг і ресурсів, що дозволяє підприємствам процвітати, а інвесторам та міжнародним співтовариствам – знаходити прибуткові можливості.

Веб-портал служить «віртуальною вітриною», висвітлюючи місцеві підприємства в різних секторах – від виробництва та сфери продажів до туризму та його послуг. Приєднавшись до каталогу, підприємства отримують більшу видимість, надають доступ до потенційних партнерів і можливості для розвитку в громаді та поза її межами.

Миргородська міська громада – скарбниця природної краси, культурної спадщини та рекреаційних принад. Тому розділ «Досліджуй» є невичерпним путівником, відкриваючи приховані перлини регіону всім небайдужим. В цьому ж розділі можна знайти Mapu, яка є відповідним віртуальним путівником, що дозволяє користувачам легко орієнтуватися в різноманітних місцях курортного Миргороду. Інтерактивна карта дає можливість знайти в місті курортно-санаторні заклади, готелі, заклади харчування, музеї, об'єкти культурної спадщини, рекреаційні зони та крафтових виробників, дозволяючи відвідувачам планувати свої маршрути заздалегіть та розкрити повний потенціал регіону.

З метою створення туристичних маршрутів і пропозицій для відвідувачів та відпочиваючих, закладам курортно-санаторної галузі м. Миргороду важливо розвивати партнерські відносини з іншими туристичними регіонами та організаціями. Окрім цього, важливе місце належить співпраці з місцевими підприємствами, що сприятиме розвитку туризму у місті і появі нових ідей та проєктів.

З метою покращення якості та надання лікувально-оздоровчих послуг, курортні заклади Миргороду мають бути забезпечені повною мірою висококваліфікованими фахівцями галузі медицини, фізіотерапії, реабілітації та туризму. Це може включати організацію навчальних програм та підвищення кваліфікації діючих працівників.

Висновки та пропозиції щодо подальшої розробки досліджуваних питань. Вагомий економічний потенціал для міста Миргород має ефективний розвиток туристичної галузі. Шляхом підвищення якості туристичної інфраструктури, інтегрованого підходу, просування туристичних послуг та привабливих локацій, маркетингових заходів та використання сучасних технологій, інформаційному та документальному висвітленню історії міста, що сприятиме привертанню більшої кількості туристів, збільшивши при цьому прибутки від розвитку галузі. Окрім цього, важливий розвиток туристичної інфраструктури, з наданням переваги рекреації та оздоровленню воїнів – захисників країни.

Розвиток туризму в Україні, зокрема м. Миргород, сприятиме створенню нових робочих місць, розвитку суміжних галузей, зокрема, готельно-ресторанного бізнесу, роздрібною торгівлі, транспортної галузі та інше. Збільшення туристів сприятиме зростанню попиту та підвищенню оборотів продажу товарів в місцевих підприємствах. Проте, успішному розвитку санаторно-курортної галузі сприятиме поєднати зусилля органів влади, громад, місцевих бізнесів, інвесторів та зацікавлених сторін.

Література

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 року № 2026-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>.
3. Ведмідь Н. І. Сучасний стан санаторно-курортної галузі України. *Теорія та практика управління економічним розвитком*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22-24 листопада 2012 р.). 2012. Т 1. С. 198-200.
4. Мельник І. Стан, проблеми та перспективи розвитку санаторно-курортних та оздоровчих засобів розміщення в Україні. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2021. № 1. С. 57-63. DOI: <https://doi.org/10.36477/tourismhospsee-1-7>.
5. Помаз-Пономаренко А. Л. Розвиток туризму в Україні у воєнний і післявоєнний періоди. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Т. 33 (72). № 5. С. 6-11. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.5/02>.
6. Офіційний сайт Миргородської міської ради. URL: <https://myrgorod.pl.ua/files/sys/docs/8a4f49116a25f4028d913c6c8554792f.pdf>.
7. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-1-sichnia-pochynaie-diiaty-prohrama-medychnykh-harantii-na-2024-rik>.
8. Звіт міського голови Миргородської міської ради Сергія Соломахи за 2022 рік. URL: <https://myrgorod.pl.ua/page/miskyj-bjudzhet/bjudzhet-2024-roku>.
9. Миргородкурорт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80%D1%82>.
10. Деякі питання реалізації експериментального проєкту з надання в закладах охорони здоров'я, які належать до сфери управління Міністерства соціальної політики, окремих соціальних послуг деяким категоріям осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 березня 2023 р. № 248. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2023-p#Text>.
11. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні. *Статистичний бюлетень. Державний комітет статистики України*.
12. Санаторно-курортне лікування осіб з інвалідністю. *Полтавська обласна військова адміністрація*. URL: <https://poda.gov.ua/news/162300>.
13. Головне управління статистики у Полтавській області. URL: https://www.pl.ukrstat.gov.ua/main/stat_info/tyr/tyr3.htm.
14. Робота санаторно-курортних закладів в умовах війни. URL: <https://myrgorod.pl.ua/news/roboata-sanatorno-kurortnyh-zakladiv-v-umovah-vijny>.
15. Полтава планує витратити на туризм 9 мільйонів впродовж 7 років – кількісних результатів немає. URL: <https://poltava.to/news/53898/>.
16. Стратегія розвитку Миргородської міської територіальної громади до 2030 року. *Миргородська міська рада*. URL: <https://myrgorod.pl.ua/files/images/Ekonomika/Strategiya/2030/strategiya.pdf>.
17. Запрацював «Myrhorod Business Lab». URL: <https://myrgorod.pl.ua/news/zapratsjuvav-myrhorod-business-lab>.
18. Медичний реабілітаційний центр Міністерства внутрішніх справ України «Миргород». URL: <https://mirgorod-mrc.mvs.gov.ua/>.
19. Санаторій «Слава». URL: https://sanatoriyslava01.business.site/?utm_source=gmb&utm_medium=referral.
20. Машкіна Г. В., П'ятка Н. С. Особливості функціонування суб'єктів туристичної індустрії в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-70>.

References

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
2. Pro kurorty: Zakon Ukrainy vid 5 zhovtnia 2000 roku № 2026-III [On resorts: Law of Ukraine of October 5, 2000 No. 2026-III]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text> [in Ukrainian].
3. Vedmid, N. I. (2012). Suchasnyi stan sanatorno-kurortnoi haluzi Ukrainy [Current state of the sanatorium and resort industry of Ukraine]. *Teoriia ta praktyka upravlinnia ekonomichnym rozvytkom* [Theory and practice of economic development management]: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. (Vol. 1, pp. 198-200). Kyiv [in Ukrainian].
4. Melnyk, I. (2021). Stan, problemy ta perspektyvy rozvytku sanatorno-kurortnykh ta ozdorovchykh zasobiv rozmishchennia v Ukraini [Current condition, problems and prospects of development of sanatorium and health facilities in Ukraine]. *Industriia turizmu i hostynnosti v Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi – Tourism and Hospitality Industry in Central and Eastern Europe*, 1, pp. 57-63. DOI: <https://doi.org/10.36477/tourismhospsee-1-7> [in Ukrainian].
5. Pomaz-Ponomarenko, A. L. (2022) Rozvytok turizmu v Ukraini u voieniini i pislivoieniini periody [Development of tourism in Ukraine during the war and post-war periods]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*, Vol. 33(72), No. 5, pp. 6-11. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.5/02> [in Ukrainian].
6. Ofitsiyni sait Myrhorodskoi miskoi rady [Official website of the Myrhorod City Council]. Retrieved from <https://myrgorod.pl.ua/files/sys/docs/8a4f49116a25f4028d913c6c8554792f.pdf> [in Ukrainian].
7. Uriadovi portal [Government portal]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/z-1-sichnia-pochynaie-diiaty-prohrama-medychnykh-harantii-na-2024-rik> [in Ukrainian].
8. Zvit miskoho holovy Myrhorodskoi miskoi rady Serhiia Solomakhky za 2022 rik [Report of the Mayor of the Myrhorod City Council, Serhiy Solomakh, for 2022]. Retrieved from <https://myrgorod.pl.ua/page/miskyj-bjudzhet/bjudzhet-2024-roku> [in Ukrainian].
9. Myrhorodkurort [Myrhorod Resort]. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80%D1%82> [in Ukrainian].
10. Deiaki pytannia realizatsii eksperymentalnoho proektu z nadannia v zakladakh okhorony zdorovia, yaki nalezhat do sfery upravlinnia Ministerstva sotsialnoi polityky, okremykh sotsialnykh posluh deiakym katehoriiam osib, yaki perebuvaui u skladnykh zhytievnykh obstavynakh: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 bereznia 2023 r. № 248 [Some issues of implementing a pilot project on the provision of certain social services in healthcare institutions under the jurisdiction of the Ministry of Social Policy to certain categories of persons in difficult life circumstances: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 21, 2023 No. 248]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2023-p#Text> [in Ukrainian].

11. Sanatomo-kurortne likuvannia, orhanizovanyi vidpochynok ta turizm v Ukraini [Sanatorium and resort treatment, organized recreation and tourism in Ukraine]. *State Statistics Committee of Ukraine*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
12. Sanatomo-kurortne likuvannia osob z invalidnistiu [Sanatorium and resort treatment of persons with disabilities]. *Poltava Regional Military Administration*. Retrieved from <https://poda.gov.ua/news/162300> [in Ukrainian].
13. Holovne upravlinnia statystyky u Poltavskii oblasti [Main Department of Statistics in Poltava Region]. Retrieved from https://www.pl.ukrstat.gov.ua/main/stat_info/tyr/tyr3.html [in Ukrainian].
14. Robota sanatomo-kurortnykh zakladiv v umovakh viiny [The work of sanatoriums and resorts in wartime]. Retrieved from <https://myrgorod.pl.ua/news/roboata-sanatomo-kurortnykh-zakladiv-v-umovah-viiny> [in Ukrainian].
15. Poltava planuie vytratyty na turizm 9 milioniv vprodovzh 7 rokov – kilkisnykh rezultativ nemaie [Poltava plans to spend 9 million on tourism over 7 years – no quantitative results]. Retrieved from <https://poltava.to/news/53898/> [in Ukrainian].
16. Stratehiia rozvytku Myrhorodskoi miskoi terytorialnoi hromady do 2030 roku [Development Strategy of the Myrhorod Urban Territorial Community until 2030]. *Myrhorod City Council*. Retrieved from <https://myrgorod.pl.ua/files/images/Ekonomika/Strategiya/2030/strategiya.pdf> [in Ukrainian].
17. Zapratsiuvav «Myrhorod Business Lab» [Myrhorod Business Lab launched]. Retrieved from <https://myrgorod.pl.ua/news/zapratsiuvav-myrhorod-business-lab> [in Ukrainian].
18. Medychnyi rehabilitatsiinyi tsentr Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy «Myrhorod» [Medical Rehabilitation Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "Mirgorod"]. Retrieved from <https://mirgorod-mrc.mvs.gov.ua/> [in Ukrainian].
19. Sanatorii «Slava» [Sanatorium "Slava"]. Retrieved from https://sanatoriyslava01.business.site/?utm_source=gmb&utm_medium=referral [in Ukrainian].
20. Mashkina, H. V., Piatka, N. S. (2022). Osoblyvosti funktsionuvannia subiektiv turystychnoi industrii v umovakh viiny [Peculiarities of the functioning of tourism industry entities in the conditions of war] *Ekonomika ta suspilstvo*, 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-70> [in Ukrainian].

Горбатюк Л. М., Борисенко В. В. Аналіз сучасного стану санаторно-курортної галузі України та перспективи її розвитку в умовах війни

У статті проведено розподіл регіонів України за рівнем розвитку ринку послуг санаторно-курортних закладів до початку повномасштабного вторгнення росії. Визначені основні санаторно-курортні заклади Полтавщини. Обґрунтоване вагоме значення діяльності санаторно-курортних закладів міста Миргород. З'ясовано, що його історія санаторно-курортного лікування нараховує десятиліття успішної роботи та тисячі задоволених пацієнтів. З'ясовано, що у місті розташовано чотири основних курортно-санаторних заклади: ПрАТ лікувально-оздоровчих закладів «Миргородкурорт», Санаторій ім. М. В. Гоголя (Південної залізниці), Медичний реабілітаційний центр МВС України «Миргород» та Спеціалізований Миргородський санаторій «Слава». Проаналізовано частку відпочиваючих у санаторно-курортних закладах міста Миргород. Визначено специфіку діяльності ПрАТ «Миргородкурорт»: комплексне професійне лікування за допомогою мінеральних вод, грязей та фізіотерапевтичних процедур. З'ясовані основні обсяги реалізації санаторно-курортних послуг лікувально-оздоровчими закладами міста Миргород у 2021 р., які, незважаючи, на пандемію COVID-19, свідчать про досить успішну їх діяльність та високу популярність серед туристів не лише України, а й зарубіжних країн. Визначені наслідки повномасштабного вторгнення росії на стан санаторно-курортної галузі в Україні: призупинення діяльності закладів, значне зменшення туристичного потоку та попити на санаторно-курортні послуги. Досліджено основні перспективи розвитку курортних закладів України, зокрема міста Миргород, в умовах продовження воєнних дій: наявність на територіях закладів укриттів (бомбосховищ), вільний доступ до них та задовільні умови довготривалого перебування; віртуальні 3D тури, допоміжні засоби для дослідження туризму.

Ключові слова: туристична галузь, санаторно-курортні заклади України, пандемія Covid-19, війна в Україні, Myrhorod Business Lab.

Horbatiuk L., Borysenko V. Analysis of the current state of the sanatorium-resort industry of Ukraine and the prospects for its development in wartime conditions

The article divides the regions of Ukraine according to the level of development of the sanatorium-resort services market before the beginning of the full-scale invasion of russia. The main sanatorium and resort institutions of Poltava region are identified. The importance of the activities of sanatorium and resort facilities in the city of Myrhorod is substantiated. It is found that its history of sanatorium treatment includes decades of successful work and satisfied patients. There are four main resort and sanatorium institutions in the city: Myrhorodkurort, the Gogol Sanatorium (Southern Railway), the Myrhorod Medical Rehabilitation Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, and the Specialized Myrhorod Sanatorium «Slava». The share of vacationers in the sanatorium and resort facilities of Myrhorod is analyzed. The specifics of the activity of PJSC «Myrhorodkurort» are determined: complex professional treatment with the help of mineral waters, mud and physiotherapy procedures. The main volumes of sales of sanatorium and resort services by medical and health care institutions of the city of Myrhorod in 2021 are determined, which, despite the COVID-19 pandemic, indicate their quite successful activities and high popularity among tourists not only in Ukraine but also in foreign countries. The consequences of russia's full-scale invasion on the state of the sanatorium and resort industry in Ukraine are determined: suspension of the activities of institutions, a significant decrease in tourist flow and demand for sanatorium and resort services. The main prospects for the development of resort facilities in Ukraine, in particular the city of Myrhorod, in the context of ongoing hostilities are investigated: the presence of shelters (bomb shelters) on the territories of facilities, free access to them and satisfactory conditions for long-term stay; virtual 3D tours, auxiliary tools for tourism research.

Keywords: tourism industry, health resorts in Ukraine, Covid-19 pandemic, war in Ukraine, Myrhorod Business Lab.

Стаття надійшла до редакції 05.08.2024